

Foto: Einar Falur Ingólfsson

Ragnheiður Gestsdóttir
Island

„Sverðberinn” – en smuk ungdomsroman

Af Bent Rasmussen, redaktør af "SKOLEBIBLIOTEKET"

Forfatteren og illustratoren Ragnheiður Gestsdóttir, Island, modtager Nordisk Børnebogspris 2005 for sit forfatterskab og især romanen „Sverðberinn” ("Sværdbæreren", Mál og menning, 2004). Prismodtageren har siden 1984 skrevet og illustreret bøger og undervisningsmaterialer til begynderundervisningen i læsning, genfortalt islandske eventyr og skrevet romaner for børn og unge.

Ragnheiður Gestsdóttir er født 1953 i Hafnarfjörður nær Reykjavík. Hun voksede op i Reykjavík og Hafnarfjörður og bor nu igen i barndomsbyen Hafnarfjörður sammen med sin familie. Hun kom tidligt i skole og var færdig på lærerseminariet allerede som 19-årig. Derefter læste hun litteraturvidenskab på universitetet i Reykjavík og fra 1976-1979 kunsthistorie på Århus Universitet i Danmark. Da hun kom tilbage til Reykjavík, læste hun igen litteraturvidenskab, og langsomt, men sikkert blev hun trukket ind i arbejdet med at illustrere og skrive. Hun har desuden arbejdet som lærer og skolebibliotekar, været redaktør hos forlaget Námsgagnastofnun, som udgiver undervis-

ningsmaterialer for grundskolen. Hun har skrevet og illustreret over tyve bøger og har modtaget flere priser for sine værker i Island.

Familiebaggrund

Ragnheiður Gestsdóttir er vokset op i en familie, hvor begge forældrene beskæftigede sig med billedkunst, både pædagogisk som formningslærere og som udøvende kunstnere. I barndommen boede hun og hendes familie sammen med morforældrene, der ligeledes beskæftigede sig med kunst. Ragnheiður Gestsdóttirs mormor var forfatteren Ragnheiður Jonsdóttir, der skrev bøger for både børn og voksne. Hendes morfar oversatte bøger, så det blev derfor noget helt naturligt for Ragnheiður Gestsdóttir at beskæftige sig med bøger og billedkunst. "Jeg er vokset op på et ateliergulv," fortæller hun.

Debut

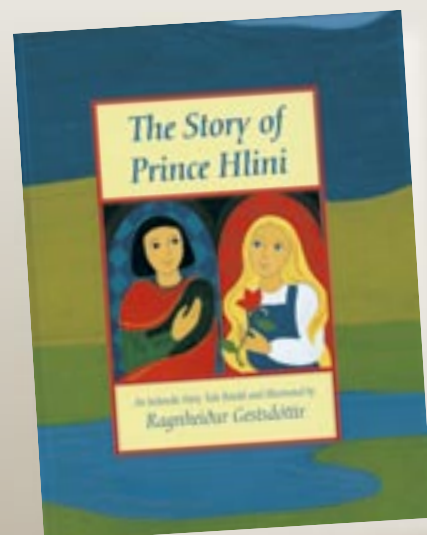
Allerede som 18-årig illustrerede Ragnheiður Gestsdóttir sin første bog, men det er ikke noget, hun gerne viser frem, siger hun. I 1984 debuterede hun med sin første bog med egen tekst. Det var en konkurrence, der satte hende i gang. Man kunne indsende anonymt, og hun vandt 1. prisen med letlæsningsbogen "Ljósin lifna" ("Lysene blaffer").

Prisromanen

Prisromanen, „Sverðberinn”, handler om pigen Signy, som ligger i koma på hospitalet efter en bilulykke. Romanens anden hovedperson er Leda, og det er netop det navn, som Signy havde valgt som sin person i et rollespil, som hun sammen med en flok kammerater er meget engageret i. Romanen fortælles på to planer: Læseren følger Signys familie og venner og lærer deres liv at kende, mens de våger ved Signys sygeseng. På det andet plan – den fantastiske eventyrverden – må Leda-figuren såre isdronningens hjerte for at frigøre elverfolket fra dronningens onde magt. Tilgivelse og mod er to store og vigtige temaer i romanen, der er skrevet meget filmisk og i dramatisk nutid.

„Sværdbæreren” er en smuk roman. Hvordan har du fået ideen til den?

"En af mine sønner var på et tidspunkt meget optaget af rollespil i en sådan grad, at jeg syntes, det var alt for meget. Han brugte mange nætter sammen med kammeraterne, og der blev for lidt tid til skolearbejdet. Jeg blev optaget af at undersøge, hvad det var, der var så forfærdelig spændende ved at spille rollespil. Jeg opdagede imidlertid mange positive sider, fx var det med til at udvikle de unges

fantasi, de måtte læse en masse, sætte sig ind i mytologi, osv. Min søn opfordrede mig til at skrive en fantastisk fortælling, og det var faktisk Kjartans idé, at hovedpersonen skulle være bevidstløs, og at det hele skulle foregå på et bevidsthedsplan i en anden verden.”

Navnet Leda

Det er selvfølgelig ikke tilfældigt, at det er pigen Leda, der gør noget i den fantastiske verden. I mange islandske eventyr er der ofte en pige/en kvinde som hovedperson. Det var vigtigt for Ragnheiður Gestsdóttir at få lavet en naturlig forbindelse mellem de to verdener. Svanen, der med sin særprægede sang enten kan vække mennesker eller dysse dem i søvn. I et kendt islandsk eventyr er det et af de elementer, som binder de to verdener sammen. De hvide svaner optræder som hjælpere i den fantastiske verden, mens det hvidklædte personale plejer Signy på hospitalet.

“Den fantastiske verden og den verden, vi genkender, genspejler hinanden på mange forskellige måder,” fortæller Ragnheiður Gestsdóttir.

Leda var, i følge den græske mytologi, en græsk kongedatter, gift med kong Tyndareos af Sparta. Zeus blev forelsket i hende og besøgte hende i skikkelse af en svane. Leda blev moder til den skønne Helena og Klytaimnestra (som var gift med Agamemnon) samt de to dioskurer og Polydeukes. Leda med svanen er et yndet motiv i erotisk billedkunst.

Elver og dværge

Elver og dværge er – i Ragnheiður Gestsdóttirs univers – store figurer, der bevæger sig i det islandsklignende landskab i romanen. De islandske elver ser ud som mennesker, men er bare smukkere. De islandske elver er efter Ragnheiður Gestsdóttirs opfattelse mere i slægt med keltiske elver end med de nordiske alfer. Signy må bogstavelig talt udkæmpe en kamp på liv eller død, både i den fantastiske og i den realistiske verden, men livet kan jo også undertiden – understreger Ragnheiður Gestsdóttir – være en barsk affære for unge mennesker.

Om elverne fortæller Ragnheiður Gestsdóttir: “Man kan godt se dem, hvis man har sine indre øjne åbne. I mine forældres hus findes en elverkvinde i en lavaklippe i haven. Vi har ikke set hende, men vi sætter lys ud til hendes ære nytårsaften. Børnene plejer at prøve at vende sig lynhurtigt for at få øje på hende, men endnu er det ikke lykkedes for dem.”

Bedstemoderen og narkomanbroderen taler til hende hele tiden!

“Når man ligger i koma, ved man faktisk ikke altid, hvad der får et menneske til at vågne – eller det modsatte. Jeg har konsulteret min mand, der er læge, for det realistiske i romanen skal bare være i orden. Det er meget naturligt i en så kritisk situation for dem, der sidder ved sygesengen at snakke, at formidle deres tanker. I en sådan krise lægges der ikke en dæmper på, hvad man siger. Det er jo på en måde en dobbelt familiekrise, idet

narkomanbroderen, der på det fantastiske plan i romanen er lig med elverkongen, der sover, også volder familien stor smerte. Isdronningen er selvfølgelig et symbol på narkotikaens magt over mennesker.”

Overvejede du at lade Signy dø?

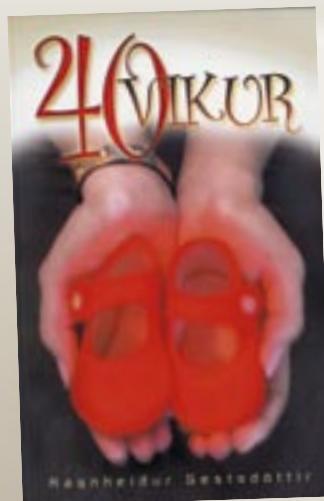
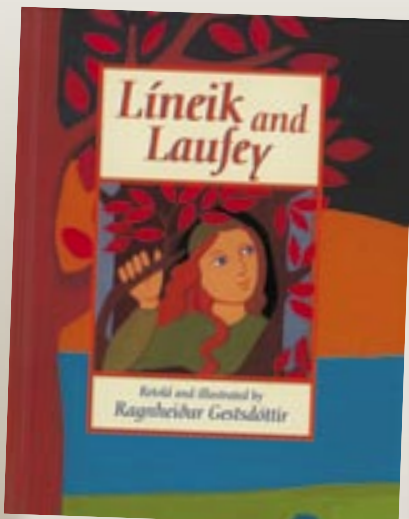
“Det diskuterede jeg med min søn, og han syntes faktisk, at jeg skulle lade hende dø. Men når jeg skriver en ungdomsroman, skal der være håb. Man har som forfatter for børn og unge ikke lov til at udelade håbet. Men alt ender ikke lyst og lykkeligt. Ved ulykken bliver Signys kæreste, Hlynur, så skadet, at han efterfølgende må sidde i kørestol, men der er – måske – et håb om, at han vil komme sig helt.”

“40 vikur”

I ungdomsromanen “40 vikur” (“40 uger”, 2001) fejrer Sunna – 16 år – at skolen er forbi, men hun er gravid med en lidt umælende og tilsyneladende hård fyr. Den glade tid er forbi. Sunna vil ikke erkende, at hun er gravid. Det kan ikke være sket – men det er det!

“Jeg tænkte meget over, om det ville være realistisk, at Sunna ikke ville erkende sin graviditet, men efter bogen udkom, har jeg fået fortalt flere historier, der bekræftede, at min historie er god nok,” fortæller Ragnheiður Gestsdóttir.

“Det har ofte irriteret mig, at sådanne purunge piger med ét slag skulle opfatte sig selv som små mødre akkurat som voksne, for sådan er det ikke. Det er først, da Sunna er ved at miste barnet, at

hun finder ud af, at hun har et forhold til det. M.h.t. den unge fader, så kan jeg fortælle, at jeg generelt er lidt af et rodehovedet, men når jeg skriver, har jeg det hele planlagt i hovedet, en stram ramme, men engang imellem er der personer, der ikke vil, som jeg gerne vil. I begyndelsen var det planen, at han slet ikke skulle tage ansvar, men han overraskede mig, mens jeg skrev. Han var simpelt hen mere ansvarsfuld, end jeg havde regnet med.”

“Leikur á borði”

Denne fine lille roman, der udkom i 2000, handler om venskab. Den er oversat til svensk og hedder “Allt på ett bräde”. Hovedpersonen, Sóley, er en klog og selvstændig pige, som bor i Reykjavik sammen med sin mor. Hun er dygtig i skolen, men trives ikke, fordi klassekammeraterne af uforklarlige grunde mobber hende, men det fortæller hun ikke til nogen. Heldigvis forandres hendes liv til det bedre, da der kommer en ny pige i klassen, der ikke er som alle de andre.

“Jeg var selv mobbeoffer som barn. Efter min mening bliver man ikke mobbet, fordi man er tynd eller rødhåret, Man bliver mobbet fordi, man ikke bider fra sig. Man holder sig i offerrollen. Det kan være, at det aldrig har været nødvendigt at udvikle den der hårde skal, som der nogle gange skal til for at “overleve” i skolegården. Jeg syntes, det var vigtigt at skrive om en person, som læserne gerne ville identificere sig med. En, der ikke var “noget i vejen med”. Det er

nemlig ofte dem, der har lidt specielle interesser eller er meget sensitive, som bliver mobbet.”

Hvad reddede dig dengang?

“Jeg kom fra et meget trygt og dejligt hjem, hvor jeg var højt elsket, men jeg kunne ikke være den, jeg egentligt var, i skolen. Jeg var lidt anderledes, jeg havde læst, fra jeg var 4 år og var nok lidt gammelklog, jeg var ikke god til boldspil, jeg havde briller og var meget lille og spinkel. Jeg bed ikke fra mig, slog ikke igen, for det havde jeg aldrig haft brug for, men jungleloven hersker virkelig i skolegården. Jeg blev flyttet til en anden skole, hvor jeg fik en lærer, som var god til at få gruppen til at fungere.”

Eventyr

Ragnheiður Gestsdóttir har også genfortalt og illustreret islandske eventyr, hvor man ofte ser pigen/kvinden som hovedpersonen og den handlingsorienterede. I “Sagan af Hlina Kóngssyni” (1996) (“The Story of Prince Hlini”) fortælles om en prins, der forsvinder i en skov, men en modig pige – Signy - sætter alt ind på at finde prinsen og bringe ham tilbage. Hun må bruge både list og klogskab, men som i alle gode eventyr lykkedes det for hende. And... prince Hlini og Signy lived a long and happy life together. And that is where our story ends.

I “Líneik og Laufey” (1999) (“Líneik and Laufey”) dør prinsesse Líneiks mor, hendes far, kongen, gifter sig igen med en ond og forhekset kvinde, der har en datter ved navn Laufey. Den onde sted-

moder skaffer sig af med kongen, og da en ung prins gerne vil gifte sig med Líneik, vil stedmoderen snyde ham og give ham sin egen datter, Laufey. Men alt ender selvfølgelig godt.

Ragnheiður Gestsdóttir har skrevet et skuespil til en islandsk teatergruppe over “Líneik og Laufey” og kan i det hele taget godt lide at fortælle eventyr, når hun er ude på skoler som forfatter. Hun har selv illustreret de to eventyrbøger.

Undervisningsbøger

Som udgangspunkt skal læsning være sjovt, mener Ragnheiður Gestsdóttir. Der er kamp om børnenes tid, og forfattere skal skrive endnu bedre bøger for at tage kampen op med de andre medier. Hun har lavet en række undervisningsmaterialer og desuden bøger med traditionelle sange og viser, blandt dem en bog med gamle sanglege, som hun også selv har illustreret. Hendes illustrationer er enkle og klare. Hendes billeder er farverige og flotte, og hun mestrer et billedsprog, der har blik for, at børnene selv kan billedlæse videre.

Medlemmer af juryen 2005:

- Christina Green, Sverige (formand)
- Inger Andersson, Ålandsøerne/Finland
- Karen Odegaard, Danmark
- Lydia Didriksen, Færøerne
- May Schei, Norge
- Thora Sjofn Gudmundsdóttir, Island

